

ZGODOVINA

Izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja

Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje,
Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje



UČNI NAČRT

IME PREDMETA: zgodovina

Prilagojeni predmetnik za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja

6. razred	7. razred	8. razred	9. razred
35	70	70	64

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

dr. Vilma Brodnik, Zavod RS za šolstvo, koordinatorica PKK za zgodovino;
dr. Gregor Antoličič, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Zgodovinski inštitut Milka Kosa; Sonja Bregar Mazzini, OŠ Dobrova; Marjetka Čas, OŠ Gustava Šiliha Laporje; mag. Bernarda Gaber, Zavod RS za šolstvo; Silvija Hajdinjak Prendl, Dvojezična srednja šola Lendava; dr. Petra Kavrečič Božeglav, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije; mag. Boštjan Kernc, OŠ Davorina Jenka Cerklje na Gorenjskem; Vojko Kunaver, Zavod RS za šolstvo; dr. Aleš Maver, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta; Helena Mešnjak, Ekonomska šola Celje, Gimnazija in srednja šola; Rok Miščević, Biotehniški center Naklo; dr. Irena Selišnik, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; Tomaž Smole, OŠ Šmartno v Tuhinju; Nataša Šekoranja Špiler, Gimnazija Brežice; Petra Štampfl, Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana; Mitja Turk, Grm Novo mesto - center biotehnike in turizma, Kmetijska šola Grm in biotehniška gimnazija; Maja Vičič Krabonja, Srednja ekonomska šola in gimnazija Maribor; Nina Zupan Kastelec, Šolski center Kranj

Prilagoditve pripravili: Magdalena Bohnec, Dvojezična osnovna šola I Lendava; Tatjana Sabo, Dvojezična osnovna šola I Lendava

JEZIKOVNI PREGLED: Mira Turk Škraba

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Ucni-nacrti/2025/OS_DV-IS/Ucni_nacrt_zgodovina_2025.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni
knjižnici v Ljubljani
[COBISS.SI-ID 251579651](https://nuk.oi.ssi.si/COBISS.SI-ID/251579651)
ISBN 978-961-03-1110-2 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

BESEDILO O SEJI SS

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na 244. seji, dne 22. 5. 2025 določil učni načrt godovina za izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja.



PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE



TIPIČNE STRANI

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih učenci izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno

OPIS TEME

Ma vellaut quiatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaioiem fugiandantis et
fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exeseq uiatur aturem eos millandio totaquis
alibus iume voluptatia quis ut quamust iosant prestius, ut ommodigendis
doluptaes desperd moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia
similic tatesequ, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum
ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu
rempor a de omnimach impellu ptatiacusa ducipsae aut evelles temolup tincil
imporia simpes et endes eum et molum que laboreret voluptiurem nempori bustio
explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus,
tetusda ntusam ellis ut archilli optiore rundiae nimusdam vel enit, optibea
quaspelltem lam alit re, omnis ab il mo dolupti conmihi tionsequiam eicia dolo
intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam fascipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspi dit eaquasit, omnis quis aut apitassum
coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaeped quame moditatum
ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut
quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma
nimi, iusciisita dolorrum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
- Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
- Ut fuga. Nemperum fuga.**
- Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
- Omnim ut doluptur, quam consequ.
- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
- Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.*
- Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
- Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- | | | | |
|---|---|---|---------------------------------------|
| ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint | ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint |
| ☐ veligna tessint | ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint | |



9 Osnovna šola | Slovenščina

Pojmi, ki jih učenec mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo učenci.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

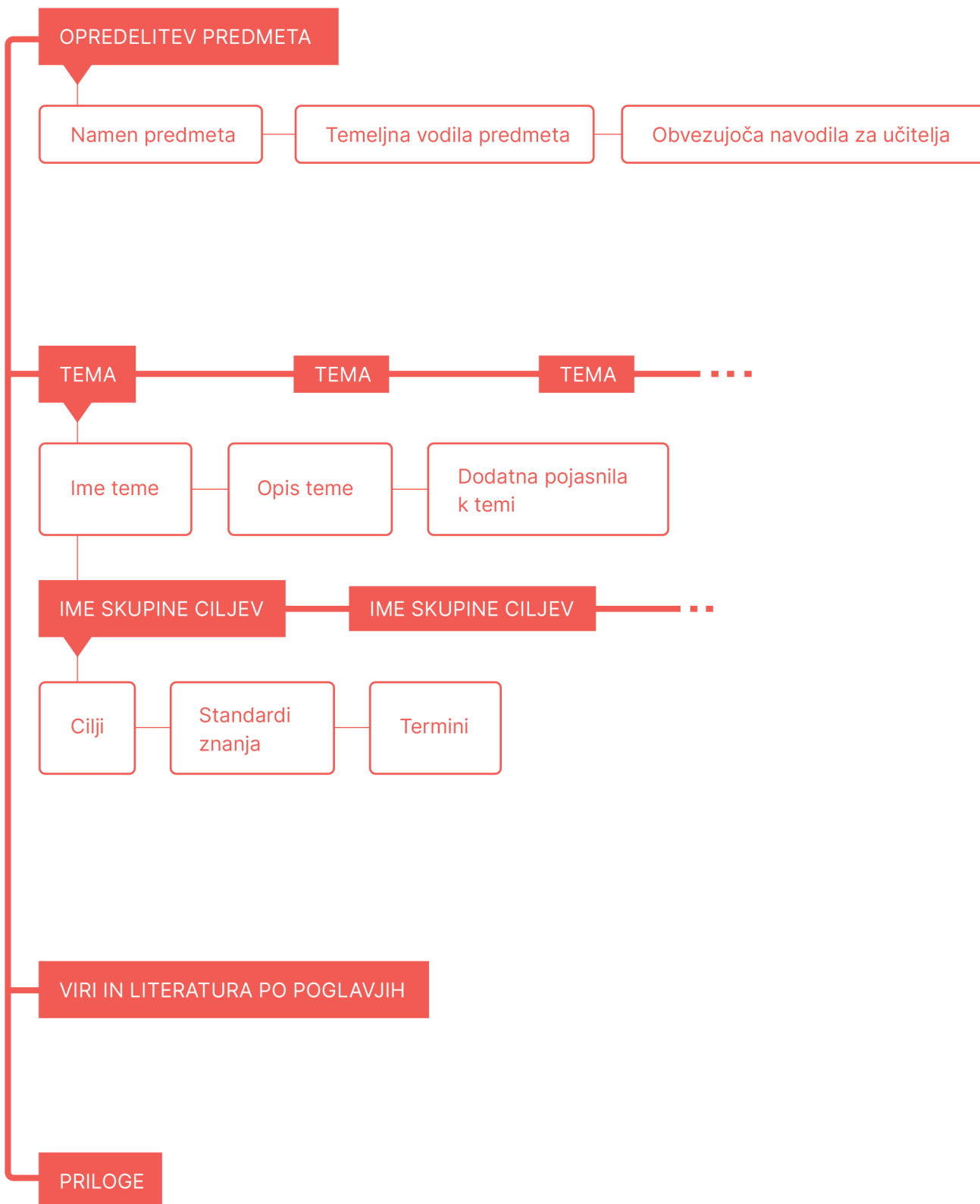
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NACRTA



KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 10

Namen predmeta..... 10

Temeljna vodila predmeta 10

Obvezujoča navodila za učitelje 11

DRUGO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE 12

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA..... 13

ZANIMANJE ZA PRETEKLOST..... 14

Zanimanje za preteklost 14

ZGODOVINSKI ČAS IN PROSTOR 16

Zgodovinski čas in prostor 16

ČLOVEK OD PRAZGODOVINE DO PRVIH
CIVILIZACIJ 18

Človek od prazgodovine do prvih civilizacij .. 18

KAJ SO NAM ZAPUSTILI PRAZGODOVINSKI LJUDJE
..... 20

Kaj so nam zapustili prazgodovinski ljudje ... 20

KAKO SO NASTALA ČUDESA SVETA V ZGODNJIH
CIVILIZACIJAH 22

Kako so nastala čudesa sveta v zgodnjih
civilizacijah 22

TRETJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE 24

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA..... 25

ANTIČNA DRUŽBA IN CIVILIZACIJA..... 26

Antična družba in civilizacija 26

ŽIVLJENJE IN MISELNOST V SREDNJEM VEKU.... 28

Življenje in miselnost v srednjem veku 28

SVET NA PREHODU V ZGODNJI NOVI VEK..... 31

Svet na prehodu v zgodnji novi vek 31

KAKO STA ANTIČNA MITOLOGIJA IN FILOZOFIJA
OBLIKOVALI POGLED NA ŽIVLJENJE LJUDI 33

Kako sta antična mitologija in filozofija
oblikovali pogled na življenje ljudi 33

KAKO SO NARAVNE NESREČE, PREHRANA IN
EPIDEMIJE VPLIVALE NA ŽIVLJENJE LJUDI OD
ANTIKE DO KONCA SREDNJEGA VEKA..... 35

Kako so naravne nesreče, prehrana in
epidemije vplivale na življenje ljudi od antike
do konca srednjega veka 35

NEMIRNA 16. IN 17. STOLETJE 37

Nemirna 16. in 17. stoletje 37

ČAS REVOLUCIJ IN RAZVOJ MODERNE DRUŽBE. 39

Čas revolucij in razvoj moderne družbe 39

PRVA SVETOVNA VOJNA..... 41

Prva svetovna vojna 41

KAKO SO SVOBODO IN ENAKOST ISKALE
ZAPOSTAVLJENE DRUŽBENE SKUPINE 43

Kako so svobodo in enakost iskale
zapostavljene družbene skupine 43

KAKO SO IZUMI NOVEGA VEKA SPREMENILI
ŽIVLJENJE LJUDI..... 45

Kako so izumi novega veka spremenili življenje
ljudi 45

MED VOJNO IN MIROM 20. STOLETJA..... 47

Med vojno in mirom 20. stoletja 47

DRUŽBA BLAGINJE IN KORENINE SODOBNE
SVETOVNE POLITIKE 49

Družba blaginje in korenine sodobne svetovne
politike 49

OD ATOMSKE DO DIGITALNE DOBE..... 51

Od atomske do digitalne dobe 51

KAKO JE MNOŽIČNA KULTURA OBLIKOVALA ČAS
20. STOLETJA 53

Kako je množična kultura oblikovala čas 20.
stoletja..... 53

KAKO SO VOJNE OBLIKOVALE 20. IN 21. STOLETJE
..... 55

Kako so vojne oblikovale 20. in 21. stoletje .. 55

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH 57

Zanimanje za preteklost..... 57

Zgodovinski čas in prostor..... 57

Človek od prazgodovine do prvih civilizacij ..	57
Kaj so nam zapustili prazgodovinski ljudje ...	58
Kako so nastala čudesa sveta v zgodnjih civilizacijah	58
Antična družba in civilizacija	58
Življenje in miselnost v srednjem veku	59
Svet na prehodu v zgodnji novi vek	59
Kako sta antična mitologija in filozofija oblikovali pogled na življenje ljudi	59
Kako so naravne nesreče, prehrana in epidemije vplivale na življenje ljudi od antike do konca srednjega veka	60
Nemirna 16. in 17. stoletje	60
Čas revolucij in razvoj moderne družbe	60
Prva svetovna vojna	61
Kako so svobodo in enakost iskale zapostavljene družbene skupine	61
Kako so izumi novega veka spremenili življenje ljudi	62
Med vojno in mirom 20. stoletja	62
Družba blaginje in korenine sodobne svetovne politike	62
Od atomske do digitalne dobe	63
Kako je množična kultura oblikovala čas 20. stoletja	63
Kako so vojne oblikovale 20. in 21. stoletje ..	63
ZGODOVINA MADŽARSKE	63
PRILOGE	65

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Pouk zgodovine pri učencih spodbuja zanimanje za preteklost življenja ljudi. Ozavešča, da so pretekli dogodki, pojavi in procesi vplivali na razvoj človeške družbe ter učencem omogoča boljše razumevanje sedanjosti.

Učenci pri predmetu spoznavajo in proučujejo najpomembnejše zgodovinske dogodke, pojave ter procese iz slovenske, madžarske, evropske in svetovne zgodovine, pri čemer izhajajo iz lokalnega in regionalnega okolja. Številni raznovrstni primeri in zgledi spodbujajo razumevanje življenja in delovanja ljudi v posameznih obdobjih človeške zgodovine ter omogočajo spoznavanje in razumevanje sebe kot posameznika in člana družbe.

Enako pomemben je tudi razvoj procesnih znanj, ki vključujejo veščine orientacije v zgodovinskem času in prostoru, kritično mišljenje pri delu s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri, rabo zgodovinske terminologije in zgodovinskega strokovnega jezika, veščine zgodovinskega raziskovanja, bralno pismenost, sodelovanje in komuniciranje, ustvarjalnost in inovativnost, digitalno kompetentnost idr.

Znanje zgodovine vpliva na učenčevo oblikovanje stališč in vrednot, ki so pomembne za življenje v sodobni demokratični družbi, kot so strpnost v medsebojnih stikih in odnosih, spoštovanje drugačnosti in različnosti, medsebojno sodelovanje, spoštovanje človekovih pravic in demokratičnega državljanstva. Na ta način se učenci pripravljajo na samostojno in odgovorno ravnanje v življenju kot posamezniki in kot člani današnje v marsičem zelo raznolike družbe.

Za sodobni pouk zgodovine je izrednega pomena vključevanje različnih kulturnih institucij, muzejev, arhivov, knjižnic itd., saj ob tem učenci razvijajo spretnosti pridobivanja novih informacij ter razvijajo odnos do ohranjanja in vrednotenja kulturne dediščine ter narodne in kulturne identitete.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Pouk zgodovine temelji na aktivni vlogi učenca in razvijanju zmožnosti zgodovinskega načina mišljenja. Zgodovinski način mišljenja je oblika znanstvenega mišljenja, katerega značilnosti so: ugotavljanje zgodovinskega dogajanja, uporaba dokazov, ki izhajajo iz primarnih in sekundarnih virov, prepoznavanje kontinuitete in sprememb, analiziranje vzrokov in posledic zgodovinskega dogajanja z zavzemanjem večperspektivne in etične razsežnosti interpretacij.

Učenci naj pri pouku izostrijo veščine preprostega zgodovinskega raziskovanja ob delu z raznolikimi zgodovinskimi viri, v katerih bodo znali poiskati dokaze in argumente za svoje zaključke, poglede, mnenja ter

stališča ter jih znali tudi zagovarjati. Zato je pomembno znanje zgodovinskih konceptov kot so: koncept časa in prostora, koncept sprememb in kontinuitete, koncept vzročnosti in posledičnosti, koncept interpretacije zgodovinskega dogajanja na temelju dokazov iz zgodovinskih virov.

Učenci pri pouku zgodovine razširjajo in poglobljajo znanje o najpomembnejših dogodkih in procesih iz svetovne, evropske in nacionalne zgodovine (slovenske in madžarske). Ob poglobljanju in razširjanju znanja iz slovenske zgodovine razvijajo zavest o narodni identiteti in državni pripadnosti in se na primerih iz lokalne in regionalne zgodovine učijo o pomenu povezanosti zgodovinskega dogajanja ter njegovem vzporednem in zaporednem časovnem dogajanju.

Učenci se z uporabo in učenjem ob raznovrstnih zgodovinskih virih in literaturi učijo uporabljati njim prilagojene metode zgodovinskega raziskovanja, kot so analiza, sinteza in interpretacija uporabnih in verodostojnih podatkov. Pri tem je nujno, da učenci razvijajo veščine dela z zgodovinskimi viri z uporabo sodobne digitalne tehnologije.

Učenci se pri pouku zgodovine naučijo razumevanja in spoštovanja različnih kultur, ver, ras in skupnosti kot tudi pomena vzpostavljanja in ohranjanja enakopravnosti med spoloma ter pozitivnega odnosa do ljudi s posebnimi potrebami.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

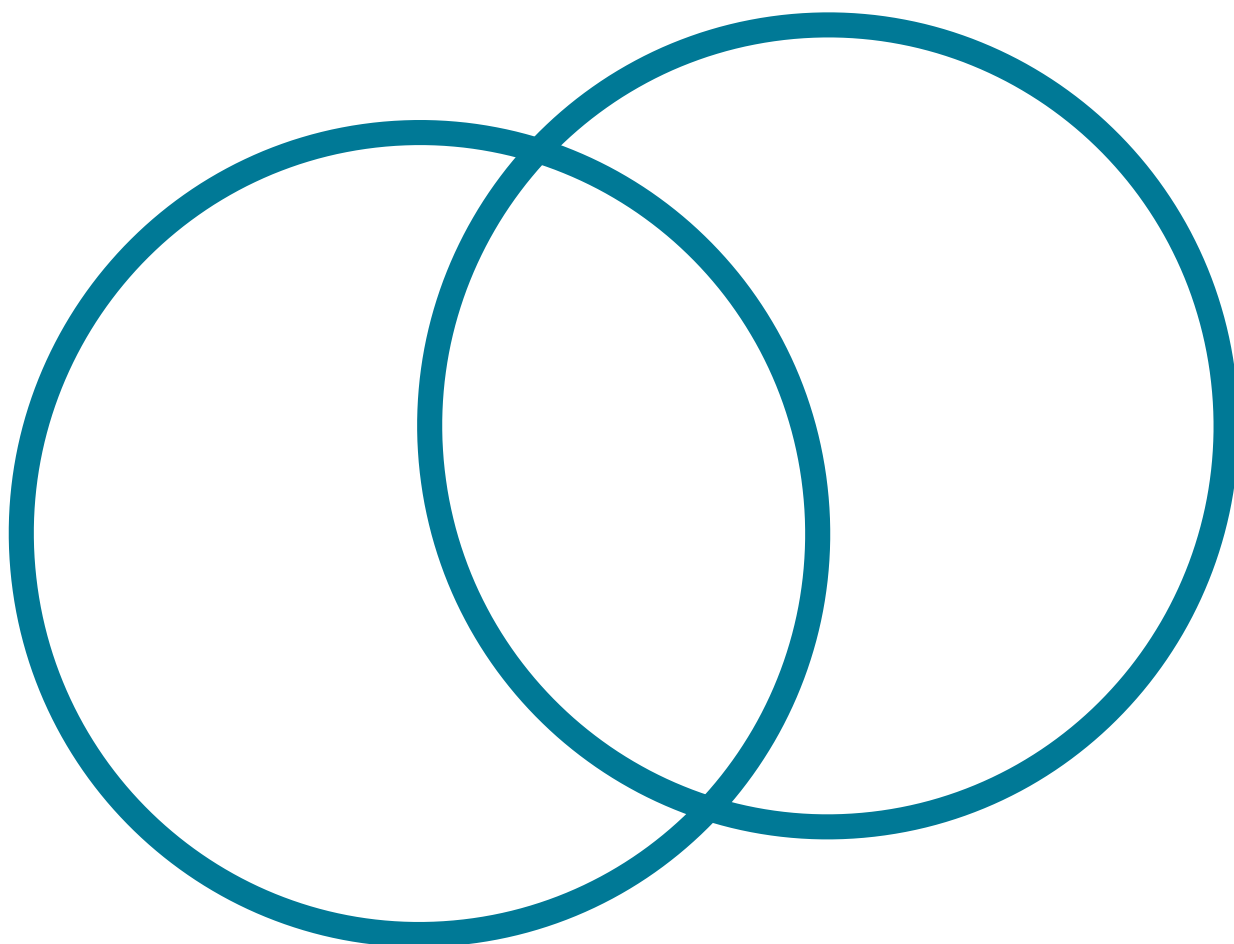
Učni načrt je zasnovan tematsko. V vsakem razredu so načrtovane tri obvezne teme in dve izbirni temi, med katerima se za obravnavo obvezno izbere ena izbirna tema.

Na ravni ciljne zasnovanosti učitelju omogoča nadaljnjo operativizacijo na ravni vsebine, organizacije in didaktično-metodične izvedbe pouka. Cilji so razvrščeni znotraj obveznih in izbirnih tem.

Didaktični pristopi in učne strategije naj bodo usmerjeni v aktivno vlogo učencev in mentorsko vlogo učitelja. Izgrajuje se deklarativno, procesno in odnosno znanje. Učitelj učence spodbuja k razmišljanju, k sodelovanju ter k ustvarjanju učnih situacij, ki vzbujajo zanimanje za raziskovanje zgodovine in razvijanju kritičnega mišljenja pri delu s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri, pri čemer se razvijajo tudi veščine zgodovinskega raziskovalnega dela. Učitelj naj v čim večji meri izvaja zgodovinsko terensko delo, muzejsko, arhivsko ter projektno učno delo, avtentično učenje ipd., na predmetni kot medpredmetni ravni.

ZGODOVINA

DRUGO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE



TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA



ZANIMANJE ZA PRETEKLOST

OBVEZNO

OPIS TEME

Ljudi so kot razmišljujoča bitja že od nekdaj zanimali njihov izvor, razvoj in dejanja. Pri spoznavanju in pridobivanju odgovorov na številna vprašanja, ki si jih postavlja človek, nam pomaga zgodovina. Zgodovina je veda, ki raziskuje in razlaga preteklost. Pri tem tako kot druge znanstvene discipline uporablja zase značilne pristope in metodološka orodja ob uporabi zgodovinskih virov.

Tema uvaža ključne koncepte, razumevanje osnovnih strokovnih pojmov in definicij v zgodovinopisju, predstavlja temeljne zgodovinske vire in njihovo delitev ter pojasnjuje, kako nam pomagajo razumeti preteklost človeštva. Predstavlja tudi ustanove in kraje, kjer so ti viri shranjeni.

ZANIMANJE ZA PRETEKLOST

CILJI

Učenec:

○: spozna raziskovalno področje zgodovine, poklic zgodovinarja in pomen razumevanja zgodovine za življenje;

SC (5.1.3.1 | 3.1.3.1)

○: razvršča in uporablja zgodovinske vire ter se seznaja z osnovami metodologije raziskovanja (zgodovinopisje);

SC (3.1.1.1 | 5.2.2.1 | 5.3.5.1)

○: sooblikuje kriterije za vrednotenje zanesljivosti danih zgodovinskih in digitalnih virov in informacij ter na podlagi teh kriterijev vrednoti njihovo zanesljivost;

SC (4.1.2.1)

○: ozavešča, da je učenje vsebine pri predmetu zgodovina hkrati spoznavanje, razumevanje in raba strokovne terminologije in jezika.

SC (1.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

pojasni, kaj je zgodovina, in razloži, zakaj je poznavanje preteklosti pomembno;



našteje in razvrsti zgodovinske vire glede na njihove značilnosti;

na konkretnem primeru opiše razliko med zgodovinskimi viri in navede, kje se ti nahajajo;

na svojem primeru in na podlagi zgodovinskih virov razloži postopke raziskovanja preteklosti;

našteje kriterije za vrednotenje zanesljivosti zgodovinskih in digitalnih virov in informacij;

z uporabo kriterijev oceni verodostojnost virov za raziskovanje lastne preteklosti in preteklosti svojih staršev ter starih staršev;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- zgodovina ◦ arheologija ◦ arhivi ◦ muzeji ◦ ponaredek ◦ primarni zgodovinski vir ◦ sekundarni zgodovinski vir ◦ vzrok – posledica ◦ kontinuiteta – sprememba ◦ podobnosti – razlike ◦ večperspektivnost
- značilnost zgodovinskega dogajanja

ZGODOVINSKI ČAS IN PROSTOR

OBVEZNO

OPIS TEME

Zgodovinsko dogajanje se je vedno odvijalo v določenem času in prostoru, zato je nujna seznanitev z osnovnimi časovnimi kategorijami. Na eni strani gre za stoletja in tisočletja, na drugi strani pa za daljša časovna obdobja, kakršna so prazgodovina, stari, srednji in novi vek ter novejša in sodobna zgodovina. Obenem je treba ozaveščati, da so različne kulture uporabljale različne koledarje in različne načine štetja let. Za razumevanje zgodovinskega dogajanja je nedvomno pomembno tudi dejstvo, da so se prostorski pogoji za človeka v preteklosti močno spreminjali. Skozi različna zgodovinska obdobja so se središča gospodarske in politične moči premikala in menjala.

ZGODOVINSKI ČAS IN PROSTOR

CILJI

Učenec:

- : spoznava, kaj je zgodovinski čas, se orientira na časovnem traku in se seznaja z zgodovinskimi obdobji;
- : izdelava časovni trak z digitalnim orodjem in posamezno zgodovinsko obdobje prikaže z ustrezno digitalno vsebino (slika, spletna stran, videoposnetek ipd.);
SC (4.3.2.1)
- : raziskuje, kako se je življenjski prostor človeka spreminjal v različnih zgodovinskih obdobjih;
SC (2.2.1.1)
- : izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, analizira in kritično vrednoti ter informacije uporablja v govornem in pisnem sporočanju.
SC (1.1.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opiše pomen koledarja in pojasni razloge za različna štetja let;

zna naštetih zgodovinska obdobja in jih časovno razvrsti;

se zna orientirati na časovnem traku;

posameznemu letu zna določiti stoletje in tisočletje;

na primeru (domačega kraja ali širše okolice) pojasni, kako se je življenjski prostor človeka spreminjal skozi čas;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ stoletje ◦ tisočletje ◦ časovni trak ◦ življenjski prostor človeka ◦ koledar ◦ štetje let ◦ pred našim štetjem /
naše štetje ◦ zgodovinska obdobja



ČLOVEK OD PRAZGODOVINE DO PRVIH CIVILIZACIJ

OBVEZNO

OPIS TEME

V prvem in najdaljšem obdobju človeške zgodovine spremljamo začetne korake človeške vrste in se seznanimo s preteklostjo, ki jo lahko rekonstruiramo le na podlagi materialnih virov. Zato je to obdobje uvod v zgodovino človekovega bivanja in delovanja, ki je zajemalo prve skupnosti, boj z naravo in boj za obstanek vrste. Prva odkritja in uporaba preprostega orodja in orožja v kamenu in kovinskih dobah so človeški vrsti zagotovili prednost v primerjavi z ostalimi živimi bitji na Zemlji. Razvoj se je okrepil z neolitsko revolucijo in nastankom prvih civilizacij ob velikih rekah. S pojavom pisav in postavitvijo družbene strukture se je končala prazgodovina in začela se je zgodovina v ožjem pomenu, kar pa se ni zgodilo na vseh koncih sveta sočasno.

ČLOVEK OD PRAZGODOVINE DO PRVIH CIVILIZACIJ

CILJI

Učenec:

- : spoznava proces razvoja človeka, ki je pripeljal do homo sapiens sapiensa;
- : raziskuje načine življenja v posameznih obdobjih prazgodovine in jih primerja med sabo;
- : spoznava, kje so se razvile prve civilizacije in kaj je omogočilo njihov nastanek in razvoj, ter ovrednoti njihove ključne značilnosti;
- SC (3.3.1.2)
- : zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje podatke o izbrani civilizaciji območja rodovitnega polmeseca v obliki dokumenta in ga odda na dogovorjeno mesto (npr. shrani na USB, trdi disk, oblak in pošlje učitelju na e-naslov, odda v spletni učilnici, shrani v oblak) tako, da ga zna kasneje tudi najti;
- SC (4.1.3.1)
- : kritično vrednoti vplive delovanja posameznika in družbenih skupin na okolje.
- SC (2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

s pomočjo vizualnega prikaza pojasni razvoj človeka do homo sapiens sapiensa;

opiše življenje lovcev in nabiralcev, življenje po stalni naselitvi in življenje v dobi kovin;

primerja življenje ljudi v različnih prazgodovinskih obdobjih;

opiše posledice stalne naselitve in posledice odkritja kovin na spremembo življenja ljudi in okolja;

navede najpomembnejše najdbe na današnjem slovenskem ozemlju iz prazgodovine;

na zemljevidu pokaže, kje so nastale prve civilizacije, poimenuje ozemlja in pojasni, zakaj prav tam;

na primeru razloži značilnosti prvih civilizacij;

oceni dosežke prvih civilizacij za sedanji čas;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- homo sapiens ◦ kamena doba ◦ dobe kovin ◦ neolitska revolucija ◦ družbena ureditev ◦ civilizacija
- država ◦ dosežki prvih civilizacij ◦ pisava ◦ namakalno poljedelstvo ◦ območje rodovitnega polmeseca
- arheološke najdbe na današnjem slovenskem ozemlju



KAJ SO NAM ZAPUSTILI PRAZGODOVINSKI LJUDJE

IZBIRNO

OPIS TEME

Arheološke najdbe, kot so jamske slike, kipci Vener in različni vsakdanji predmeti, nam pričajo o življenju človeka v prazgodovini in njegovemu ustvarjanju. Poseben pomen so imeli megalitski spomeniki, ki so jih uporabljali za grobnice ali v verske namene. Pojav kovin je prinesel dodatne medije za izdelavo umetniških izdelkov, razvije se situlska umetnost. Človek je že zelo zgodaj poznal glasbo in ples. Umetnost prazgodovinskih ljudi je bila tesno povezana z njihovimi verskimi in duhovnimi prepričanji. Prvi ljudje so poskušali naravne pojave razložiti z delovanjem nadnaravnih sil.

KAJ SO NAM ZAPUSTILI PRAZGODOVINSKI LJUDJE

CILJI

Učenec:

- : spoznava naravo arheoloških najdb in njihov pomen za raziskovanje obdobja pred pisavo;
- : s pomočjo raznolikih bralnih gradiv raziskuje in spoznava kulturo in umetnost prazgodovine ter povezanost človeka z naravo in duhovnim svetom;
SC (1.3.2.1 | 1.1.4.1 | 3.3.3.1)
- : s pomočjo spletnih strani ali drugih virov oblikuje krajšo digitalno predstavitev prazgodovinske umetnosti ali izbranega obdobja prazgodovine in jo predstavi sošolcem;
SC (4.3.2.1)
- I**: s pomočjo raznolikih materialov poustvarja umetnost prazgodovinskega človeka, (izdelava ali ilustrira replike jamskih poslikav, kipcev, situl, piščali) in izdelke predstavi na šolski razstavi.
SC (1.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

razloži, kako arheološke najdbe vplivajo na razumevanje zgodovine pred nastankom pisave;

pojasni in primerja različne umetnostne stvaritve in arhitekturne dosežke skozi obdobje prazgodovine;



navede načine verovanj in razloži razloge za predstave prazgodovinskega človeka o naravnih pojavih;
spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- neandertalčeva piščal
- jamske slike
- kipec Venere
- žarni grob
- situlska umetnost
- megalitska kultura
- duhovni svet

KAKO SO NASTALA ČUDESA SVETA V ZGODNJIH CIVILIZACIJAH

IZBIRNO

OPIS TEME

Območje nastanka prvih civilizacij je tesno povezano z naravnimi danostmi in posebnostmi, ki so vplivale na razvoj naprednega kmetijstva. Ta je privedel do povečanja pridelave hrane in naraščanja prebivalstva, presežek proizvedene hrane pa je omogočil razvoj različnih poklicev, ki niso skrbeli le za osnovno preživetje. To je pripeljalo do delitve dela in pojava zasebne lastnine ter razslojevanja družbe. Nastale so prve civilizacije, ki so se oblikovale v državne tvorbe. Za civilizacije je značilno verovanje v bogove (politeizem in monoteizem), razvoj pisave in pogosto božanski kult vladarja. Razvoj se kaže tudi v arhitekturi in znanosti. Gradili so objekte, ki so s svojo velikostjo in zahtevnostjo gradnje predstavljali prava čudesa sveta.

KAKO SO NASTALA ČUDESA SVETA V ZGODNJIH CIVILIZACIJAH

CILJI

Učenec:

○: raziskuje območje nastanka izbrane zgodnje civilizacije, naravne danosti in njeno družbeno strukturo;

SC (2.1.3.1)

○: raziskuje in spoznava znanstvene in kulturne dosežke izbrane zgodnje civilizacije;

SC (1.3.2.1 | 3.3.3.1)

○: s pomočjo spletnih strani ali drugih virov oblikuje krajšo digitalno predstavitev izbrane zgodnje civilizacije in pojasni izbor izbranih spletnih virov;

SC (4.3.2.1)

I: s pomočjo raznolikih materialov poustvarja umetnost izbrane zgodnje civilizacije.

SC (1.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

s pomočjo zemljevida opredeli območje in opiše pogoje nastanka izbrane civilizacije;

pojasni in primerja vlogo ter medsebojne odnose družbenih slojev;

s pomočjo slikovnega gradiva opiše pomembnejše znanstvene ter gradbene dosežke izbrane zgodnje civilizacije;

opiše religijo izbrane zgodnje civilizacije;

na primeru izbrane zgodnje civilizacije razloži značilnosti njene umetnosti;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

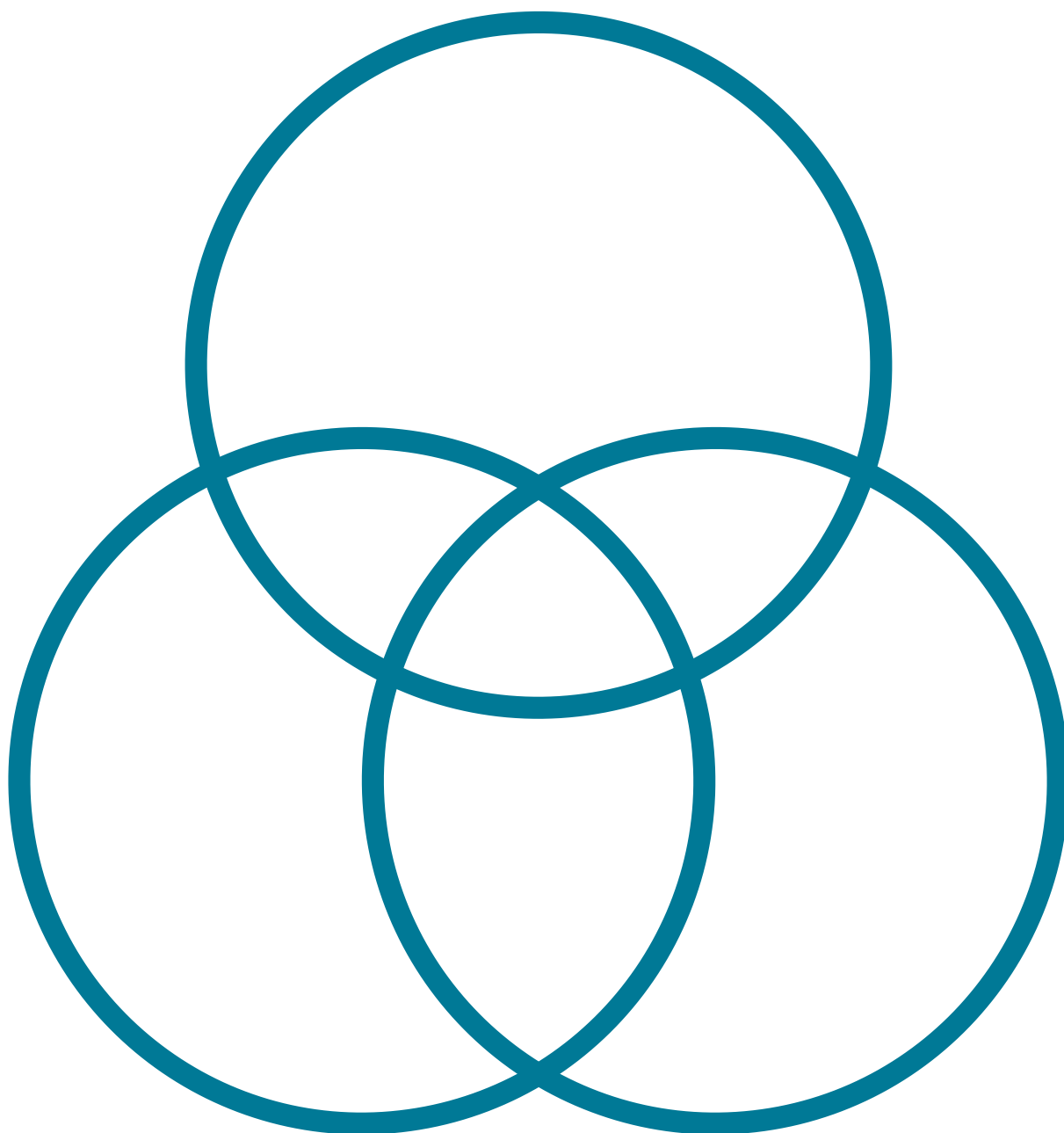
TERMINI

◦ družbena piramida ◦ razslojevanje ◦ politeizem ◦ monoteizem ◦ arhitektura



ZGODOVINA

TRETJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE



TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

ANTIČNA DRUŽBA IN CIVILIZACIJA

OBVEZNO

OPIS TEME

Obdobje antike zajema grško in rimsko civilizacijo, ki sta močno spremenili podobo evropskega in sredozemskega prostora. Politični in kulturni razvoj so sprva zaznamovali Grki, ki so z organiziranjem življenja v mestni skupnosti postavili temelje poznejših družbenih ureditev, npr. demokracije. V obdobju helenizma po osvojitvah Aleksandra Velikega sta se grška kultura in znanje širila na vzhod, na zahodu pa so grške pridobitve posvojili Rimljani. Rim, na začetku kraljevina, je vzpostavil republiko, ki je zaradi obsežnih osvojitvev prešla v imperij in novo spremembo oblike vladavine – cesarstvo. Dolgotrajno obdobje sorazmernega miru in skupni kulturni prostor sta bila odskočna deska za širjenje krščanstva. Ob pojavu novih ljudstev na mejah države je razvoj na zahodu in vzhodu rimskega imperija tekel različno. Antično obdobje je zaznamovalo tudi današnje slovensko ozemlje, kar se kaže na področju materialne dediščine in kulture nasploh.

ANTIČNA DRUŽBA IN CIVILIZACIJA

CILJI

Učenec:

- : spoznava vzpon grške in rimske civilizacije;
- : ugotavlja značilnosti antične družbene in državne ureditve ter ju primerja z današnjo;
- : spoznava, da je bilo v času antične družbe človekovo dostojanstvo odvisno od premoženja in družbenega statusa;
SC (1.2.2.2 | 1.2.1.5)
- : raziskuje, kako sta vojna in mir prispevala k razvoju antične družbe;
SC (2.2.1.1)
- : se seznana z antičnim kulturnim, miselnim in znanstvenim svetom;
- : s pomočjo digitalne tehnologije išče, bere, izbira in kritično vrednoti različne informacije in zgodovinske vire o antiki (npr. o arhitekturi, trgovini, kulturi, zabavi) ter jih predstavi s pomočjo elektronskega medija.
SC (4.1.1.1 | 4.3.2.1 | 1.1.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

na zemljevidu opredeli geografski prostor grške in rimske civilizacije;

pojasni glavne mejnike razvoja grškega in rimskega sveta;

s pomočjo virov opiše glavne značilnosti življenja starih Grkov in Rimljanov in jih primerja med sabo;

pojasni razliko med življenjem svobodnega in nesvobodnega človeka antične družbe;

na primeru loči demokracijo od tiranije in diktature, republiko od monarhije, mestno državo od imperija;

opiše bistvene značilnosti atenske demokracije in pojasni podobnosti in razlike z moderno obliko demokracije;

navede glavne vojaške spopade v antiki, razloži razloge zanje in opiše njihove politične posledice;

na izbranem primeru pojasni pomen miru in vojne za gospodarski in kulturni razvoj antične družbe;

s pomočjo virov predstavi najpomembnejše znanstvene in kulturne dosežke antične civilizacije in navede njene najvidnejše predstavnike;

pojasni pomen antične civilizacije za evropski prostor;

pojasni glavne spremembe, ki so jih Rimljani prinesli na ozemlje današnje Slovenije;

s pomočjo virov navede ključne elemente, ki so ljudi povezovali v skupnost;

opiše osnovne značilnosti antičnega politeizma in osnovne značilnosti krščanstva;

našteje in predstavi ostanke antične dediščine v lokalnem in širšem prostoru na današnjem slovenskem ozemlju;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ polis (mestna država) ◦ tiranija ◦ demokracija ◦ republika ◦ monarhija ◦ imperij ◦ helenizem ◦ antična kultura ◦ sužnjelastništvo ◦ rimski mir ◦ krščanstvo

ŽIVLJENJE IN MISELNOST V SREDNJEM VEKU

OBVEZNO

OPIS TEME

Obdobje srednjega veka se deli na zgodnji, visoki in pozni srednji vek. Gre za obdobje celega tisočletja od velikih selitev ljudstev do odkritja Novega sveta. Evropski srednji vek sta zaznamovala razvoj fevdalizma in vzpostavitev novih hierarhičnih odnosov v družbi. Pri tem je pomembno vlogo odigrala Cerkev. Srednjeveški evropski prostor sta poleg frankovske države zaznamovali tudi bizantinska in arabska kultura. V vzhodnoalpskem prostoru so nastale prve slovanske kneževine, ki so v zgodnjem srednjem veku prišle v zahodnoevropski kulturni krog. Življenje različnih družbenih slojev se je v tem času razlikovalo, fevdalcem in podložnikom se je v visokem srednjem veku pridružilo meščanstvo, kar je pomenilo novo dinamiko življenja. Napredek v gospodarstvu in miselnosti je bil še dolga stoletja bolj počasen in vsakdanje življenje je bilo za večino ljudi zelo težko. Vse to se je odražalo tudi v usmerjenosti družbe v onostranstvo.

Tema obsega tudi obdobje od izvora madžarskega ljudstva do preseljevanja, naselitve in ustanovitve države. Namen teme je umestiti Kraljevino Madžarsko v politični zemljevid takratne Evrope. Obenem učenci spoznajo, kako je naselitev Madžarov v Panonsko nižino vplivala na tam živeče Slovane.

ŽIVLJENJE IN MISELNOST V SREDNJEM VEKU

CILJI

Učenec:

- : spoznava vzroke in posledice velikih selitev ljudstev v evropskem prostoru;
- : spoznava novo politično podobo Evrope v srednjem veku;
- : seznanja se s frankovsko in karantansko družbeno in državno ureditvijo;
- : raziskuje življenje družbenih slojev v visokem in poznem srednjem veku;
- SC (2.2.2.1)
- : seznanja se s pomenom bizantinske, arabske in frankovske kulture in znanosti za evropski prostor;
- : spoznava in podoživlja ostanke srednjeveške dediščine kot pomembnega dela naše preteklosti ter oblikuje predloge za njeno varovanje in ohranjanje;
- SC (1.3.1.1 | 5.3.2.1 | 2.1.1.1 | 3.2.1.2)

○: s pomočjo digitalne tehnologije išče in izbira različne informacije in zgodovinske vire o srednjeveški dediščini v ožjem in širšem okolju, jih dokumentira in z ustreznim digitalnim orodjem deli z drugimi, pri čemer razume pomen avtorskih pravic, ki jih ustrezno navaja.

SC (4.1.1.1 | 4.2.2.1)

○: spoznava izvor, pradomovino, smeri preseljevanja in naselitev madžarskega ljudstva;

○: se seznaja s pomenom obdobja poglavarjev pri oblikovanju države;

○: spoznava Kraljevino Madžarsko v času Štefana I.;

○: se seznaja z zakoni Ladislava I. in Kolomana pri ureditvi fevdalnega reda;

○: spoznava vzroke in posledice vdora Mongolov;

○: se seznaja z družbenogospodarskimi značilnostmi Madžarske v obdobju Arpadovcev.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede in razloži vzroke za selitve ljudstev na prehodu iz antike v srednji vek;

na zemljevidu pokaže in poimenuje smeri selitev germanskih, slovanskih in drugih ljudstev na ozemlje nekdanjega rimskega cesarstva;

pojasni družbene, gospodarske in politične posledice preseljevanja ljudstev v zahodnem in vzhodnem delu nekdanjega rimskega cesarstva;

na zemljevidu pokaže in poimenuje nove politične sile v Evropi in Sredozemlju po preseljevanju ljudstev;

poimenuje prve slovanske kneževine v vzhodnoalpskem prostoru;

s pomočjo zemljevida opiše obseg karolinške države in navede državne tvorbe, ki so izšle iz nje;

pojasni nastanek Svetega rimskega cesarstva in politični razvoj vzhodnoalpskega prostora v njem;

na zemljevidu poimenuje zgodovinske dežele na današnjem slovenskem ozemlju;

s pomočjo zemljevida primerja politično podobo Evrope in Sredozemlja ob koncu srednjega veka;

na primeru frankovske države opiše strukturo in delovanje fevdalne družbe in srednjeveške države;

opiše karantansko družbo in ureditev;

pojasni in primerja karantansko in frankovsko družbo ter družbeno ureditev;

razloži vzroke za nastanek srednjeveških mest in njihovo vlogo pri razvoju srednjeveškega gospodarstva;

opiše življenje srednjeveških družbenih slojev;

navede vidnejše plemiške družine, ki so delovale na območju današnjega slovenskega ozemlja;

opiše vlogo Cerkve in vere v srednjem veku;

pojasni vpliv Karla Velikega na kulturne dosežke evropskega zgodnjega srednjega veka;

na primerih prepozna in opiše srednjeveško umetnost;

opiše vpliv bizantinske in arabske kulture na srednjeveško Evropo;

na zemljevidu pokaže pradomovino Madžarov in navede smeri preseljevanja ter naselitev v Panonsko nižino;

pojasni okoliščine, ki so vplivale na ustanovitev madžarske države;

opiše ureditev države v času kralja Štefana I.;

na primeru vladavine Ladislava I. in Kolomana razloži utrditev fevdalnega reda v času dinastije Arpadovcev;

opiše posledice vdora Mongolov;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ preseljevanje ljudstev ◦ kneževine ◦ Karniola ◦ Karantanija ◦ pokristjanjevanje ◦ fevdalizem
 ◦ srednjeveška kolonizacija ◦ dežele ◦ meščanstvo ◦ srednjeveška miselnost ◦ srednjeveška znanost in kultura ◦ primogenitura



SVET NA PREHODU V ZGODNJI NOVI VEK

OBVEZNO

OPIS TEME

Obdobje so zaznamovane velike družbene spremembe. Tehnične izboljšave so omogočile odkritja novih pomorskih poti in razvoj čezmorske trgovine, kar je privedlo do bogatenja zahodnoevropskih držav. Odkritja so omogočila izmenjavo kulturnih in znanstvenih dosežkov in dobrin ter povzročila velike demografske spremembe. Gospodarske spremembe, ki jih je prinesel zgodnji kapitalizem, so vplivale tudi na spremembe v družbi. Obdobje renesanse in humanizma sta v ospredje postavila zanimanje za človeka in svet okoli njega. Z razvojem tiskarskega stroja so se začele širiti ideje in spoznanja številnih znanstvenikov. Začelo se je versko gibanje reformacija, ki je imelo globoke verske, družbene in politične posledice. Pripeljalo je do ustanovitve številnih protestantskih cerkva in do nove verske raznolikosti v Evropi. Reformacija je spodbujala pismenost v ljudskem jeziku in izobrazbo med verniki ter omogočila oblikovanje slovenskega knjižnega jezika.

SVET NA PREHODU V ZGODNJI NOVI VEK

CILJI

Učenec:

- : spoznava vzroke, potek in posledice geografskih odkritij;
- : spoznava gospodarske značilnosti zgodnjega novega veka;
- : raziskuje kulturno, miselno in versko gibanje na prehodu v zgodnji novi vek;
- SC (1.1.1.1)
- : izbira in bere raznolika multimodalna in digitalna gradiva o izbranih dogodkih, pojavih in procesih zgodnjega novega veka, jih razume, analizira in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin;
- SC (1.1.4.1 | 4.1.2.1)
- : ozavešča, da je bilo na prehodu v zgodnji novi vek posameznim družbenim skupinam kršeno človekovo dostojanstvo.
- SC (1.2.1.2 | 2.1.2.1)



STANDARDI ZNANJA

Učenec:

predstavi poglavitne vzroke in tehnične izboljšave, ki so pripeljale do velikih geografskih odkritij;

na zemljevidu pokaže smeri novih geografskih odkritij pomembnih raziskovalcev;

navede politične, gospodarske in kulturne spremembe ter pojasni pozitivne in negativne posledice geografskih odkritij za Stari in Novi svet;

opiše potek svetovnega gospodarskega trikotnika;

opiše značilnosti zgodnjega kapitalizma;

na primeru pojasni, kako je zgodnji kapitalizem vplival na življenje človeka;

razloži gospodarski razvoj na današnjem slovenskem ozemlju v zgodnjem novem veku;

opiše značilnosti humanizma in renesanse ter pojasni vpliv antike na njun razvoj;

predstavi dela najvidnejših predstavnikov humanizma in renesančne umetnosti;

navede kulturne spremembe, ki sta jih Madžarom prinesla humanizem in renesansa v obdobju Hunyadijev;

ovrednoti vlogo Madžarov pri organizaciji obrambe pred osmanskimi Turki;

pojasni vzroke in posledice razpada srednjeveške madžarske države;

pojasni ideje Martina Lutra in opiše potek reformacije;

opiše vpliv reformacije na versko in kulturno podobo Evrope;

navede imena in dela slovenskih protestantov in razloži pomen njihovega delovanja;

ovrednoti pomen reformacije za madžarski kulturni razvoj;

razloži pomen izuma tiska in drugih znanstvenih ter tehničnih dosežkov;

na primeru utemelji, kako je bilo na prehodu v zgodnji novi vek posameznim družbenim skupinam kršeno človekovo dostojanstvo;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ geografska odkritja ◦ kolonializem ◦ svetovni gospodarski trikotnik ◦ založništvo in manufakture ◦ zgodnji kapitalizem ◦ humanizem ◦ renesansa ◦ reformacija ◦ tisk

KAKO STA ANTIČNA MITOLOGIJA IN FILOZOFIJA OBLIKOVALI POGLED NA ŽIVLJENJE LJUDI

IZBIRNO

OPIS TEME

Antična mitologija in filozofija predstavljata pomemben del kulturne dediščine grške in rimske civilizacije. Zgodbe, miti, legende in filozofska misel so pomembni za razumevanje teh civilizacij in njihovega vpliva na sodobni svet. Mitološke zgodbe so bile pogosto upodobljene v številnih umetniških in literarnih delih. Prav tako so številni simboli in metafore še vedno prisotni v sodobni kulturi in jeziku. Njihovo poznavanje nam lahko pomaga pri razumevanju in interpretaciji umetnosti, literature ter celo sodobnih družbenih razprav.

KAKO STA ANTIČNA MITOLOGIJA IN FILOZOFIJA OBLIKOVALI POGLED NA ŽIVLJENJE LJUDI

CILJI

Učenec:

○: raziskuje in spozna antično kulturo in umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu;

SC (1.3.2.1)

○: raziskuje grško in rimsko religijo ter najpomembnejše antične mite;

○: se seznaja z vplivom antične religije na kulturno ustvarjanje;

○: spozna osnove antične filozofije in razmišlja o splošnih življenjskih vprašanjih.

SC (5.1.3.1 | 3.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

našteje glavne grške in rimske bogove in pojasni, kakšno vlogo so imeli;

opiše izbrane antične mite;

pojasni vpliv antične religije na kulturno ustvarjanje;

našteje izbrane grške filozofe in pojasni njihov vpliv za oblikovanje zahodne civilizacije;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- antična mitologija (politeizem, bogovi, polbogovi, junaki)
- antična književnost (Homer, Iliada, Odiseja)
- antična filozofija (Platon, Sokrat, Aristotel)



KAKO SO NARAVNE NESREČE, PREHRANA IN EPIDEMIJE VPLIVALE NA ŽIVLJENJE LJUDI OD ANTIKE DO KONCA SREDNJEGA VEKA

IZBIRNO

OPIS TEME

Na razvoj človeka in njegovo življenje so močno vplivali tudi dejavniki, na katere ni imel vpliva. Naravne nesreče in epidemije so močno zaznamovale različne civilizacije. Tako je izbruh kuge povzročil močan udarec Atenam in velike družbene spremembe v poznem srednjem veku. Podnebne spremembe so spreminjale poljedelske navade ljudi, kar je vplivalo na pridelavo hrane ter s tem na rast oziroma padec prebivalstva. Človek se je poskušal prilagoditi spremembam. Tako so nastajali novi izumi v kmetijstvu, razvoj medicine pa je skušal blažiti različne bolezenske tegobe.

KAKO SO NARAVNE NESREČE, PREHRANA IN EPIDEMIJE VPLIVALE NA ŽIVLJENJE LJUDI OD ANTIKE DO KONCA SREDNJEGA VEKA

CILJI

Učenec:

○ izbira in bere raznolika multimodalna gradiva o naravnih nesrečah in boleznih, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti;

SC (1.1.4.1)

○ raziskuje naravne nesreče in bolezni, ki so povzročile velike epidemije, in njihove posledice;

○ raziskuje, kako sta kmetijstvo in prehrana vplivala na življenje človeka;

SC (2.3.3.1 | 3.2.2.3)

l: krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive ljudi v času od antike do konca srednjega veka.

SC (3.3.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

našteje naravne nesreče, ki so se zgodile v času antike in srednjega veka;

opiše bolezni in razvoj epidemij v času antike in srednjega veka ter razloži njihov vpliv na življenje človeka;

pojasni in primerja razvoj kmetijstva in prehrambne navade ljudi v antiki in srednjem veku;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ naravne nesreče (poplave, potresi, izbruh ognjenikov) ◦ epidemije (kuga, gobavost, kolera) ◦ dvoletno in triletno kolobarjenje ◦ podnebne spremembe ◦ ljudske pobožnosti





NEMIRNA 16. IN 17. STOLETJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Nemirno obdobje 16. in 17. stoletja so zaznamovali protireformacija, kmečki upori in osmanski vpadi. Protireformacija je bila odgovor katoliške Cerkve na reformacijo, pri čemer so posebne verske komisije preganjale protestante, ukinjale protestantske šole in požigale njihove knjige. Kmečki upori so izbruhnili zaradi gospodarske in družbene stiske podložnih kmetov, visokih davkov in povečane tlake, razmere pa so dodatno zaostrele naravne nesreče. Končali so se z represivnimi ukrepi plemstva. Vpadi osmanske vojske so spremenili politični in verski zemljevid Evrope in pustili trajne sledi v gospodarstvu in kulturi osvojenih ozemelj.

NEMIRNA 16. IN 17. STOLETJE

CILJI

Učenec:

- spoznava verske, kulturne, miselne in gospodarske značilnosti 16. in 17. stoletja;
- sklepa o značilnostih osmanske države, poteku njenega širjenja ter posledicah vpadov osmanske vojske;
- raziskuje vzroke, potek in posledice kmečkih uporov;
- ugotavlja, kako je bilo človekovo dostojanstvo, ki ga danes ščitijo človekove pravice, v 16. in 17. stoletju pogosto kršeno in odvisno od premoženja in družbenega statusa;
- SC (1.2.1.5)
- o 16. in 17. stoletju poustvarja izdelek, pri katerem uporablja ustrezno terminologijo in ustrezno knjižno in strokovno raven jezika.
- SC (1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede pglavitne vzroke za protireformacijo in pojasni njene posledice;

razloži in primerja kulturni in gospodarski razvoj katoliških in protestantskih dežel;

na zemljevidu pokaže potek širjenja osmanske oblasti na novoosvojenih ozemljih jugovzhodne in srednje Evrope;



opiše glavne značilnosti islamizacije;

razloži posledice vpadov osmanske vojske na ozemlje današnje Slovenije;

pojasni vlogo in pomen Madžarske kot ščita krščanstva pred osmanskimi Turki;

pojasni značilnosti osvobodilnega boja krucev;

pojasni vzroke in posledice kmečkih uporov;

opiše izbrani kmečki upor na Slovenskem;

opiše kmečki upor na Madžarskem;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ protireformacija ◦ verske komisije ◦ jezuiti ◦ verske vojne ◦ barok ◦ kmečki upori ◦ vpadi osmanske vojske ◦ islamizacija ◦ kruci



ČAS REVOLUCIJ IN RAZVOJ MODERNE DRUŽBE

OBVEZNO

OPIS TEME

18. in 19. stoletje je zaznamovalo burno obdobje družbenih in političnih pretresov. V nekaterih državah so vladarji prevzeli popolno oblast, s čimer se je oblikoval absolutistični način vladanja, medtem ko se je v Angliji in na Nizozemskem razvila parlamentarna monarhija z omejeno monarhovo oblastjo. S pojavom razsvetljenstva je prišlo do korenitih družbenih in političnih sprememb, kar se je videlo v načinu vodenja držav, nastanku revolucionarnih gibanj, ameriške in francoske revolucije ter v pogledu na človeka in njegove osnovne pravice. Družbene in politične spremembe je spremljal napredek v znanosti in tehnologiji, ki je globoko zaznamoval človeka in okolje. Obdobje modernizacije je prineslo pojav narodne zavesti in sčasoma rojstvo nacionalnih držav, razmah političnega delovanja ter ustavne ureditve večine evropskih držav.

ČAS REVOLUCIJ IN RAZVOJ MODERNE DRUŽBE

CILJI

Učenec:

○: spozna glavne predstavnike razsvetljenstva in razsvetljensko miselnost, kot so prizadevanja za človekove pravice, in razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene ter da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti;

SC (1.2.1.2)

○: raziskuje različne državne ureditve in spreminjanje političnega zemljevida 18. in 19. stoletja;

○: spozna ideje konservativnega in liberalnega gibanja 19. stoletja ter nastanek političnih strank in nacionalnih gibanj;

○: raziskuje gospodarski razvoj v 18. in 19. stoletju;

○: ovrednoti kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja industrijske revolucije in industrializacije 19. stoletja na posameznika, družbo in okolje;

SC (2.2.1.2)

○: izdela digitalni časovni trak izbranega obdobja ter ga obogati z dodajanjem slik, videoposnetkov, glasbe, vizualnih efektov idr. v razgibano digitalno predstavitev.

SC (4.3.1.1 | 4.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » opiše razsvetljensko miselnost in navede glavne predstavnike razsvetljenstva;
- » pojasni, kako so ideje razsvetljenstva vplivale na proces uveljavljanja človekovih pravic;
- » na primeru vplivnih evropskih držav razloži različne tipe oblasti (parlamentarna monarhija, absolutizem, razsvetljeni absolutizem);
- » na primeru slovenskih zgodovinskih dežel opiše glavne reforme Marije Terezije in Jožefa II.;
- » razloži odnos Madžarov do uvedbe reform Marije Terezije in Jožefa II.;
- » pojasni nastanek ZDA in razloži njihove družbene, politične in gospodarske značilnosti;
- » pojasni in primerja razmere v Franciji pred in med revolucijo ter po njej;
- » opiše glavne značilnosti Napoleonove vladavine in oceni njen pomen za slovenski prostor;
- » na zemljevidu pokaže obseg Ilirskih provinc;
- » utemelji vpliv jakobinskega gibanja na madžarski narodni odpor;
- » pojasni in primerja družbeno in politično podobo Evrope v času pred francosko revolucijo in po dunajskem kongresu;
- » **našteje vzroke za revolucije 1848;**
- » na primeru avstrijske monarhije pojasni politične spremembe v drugi polovici 19. stoletja;
- » opiše politični in gospodarski položaj Madžarske v dualistično urejeni državi;
- » pojasni in primerja ideje konservativne in liberalne politike;
- » utemelji širjenje demokratičnih pravic z nastankom političnih strank in emancipacijo žensk;
- » **opiše oblikovanje slovenske narodne zavesti in pojasni temeljne zahteve programa Zedinjena Slovenija;**
- » navede glavne zahteve revolucije (12 točk), pojasni razloge za zlom osvobodilnega boja in opiše maščevanje nad revolucionarji;
- » **razloži vzroke in posledice industrijske revolucije;**
- » **spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).**

TERMINI

◦ absolutizem ◦ parlamentarna monarhija ◦ razsvetljenstvo ◦ razsvetljeni absolutizem ◦ reforma
 ◦ človekove pravice ◦ deklaracija ◦ emancipacija ◦ konservatizem ◦ liberalizem ◦ ustava ◦ nacionalna
 zavest ◦ politične stranke ◦ industrializacija ◦ gospodarski razvoj ◦ urbanizacija ◦ imperializem

PRVA SVETOVNA VOJNA

OBVEZNO

OPIS TEME

Čas pred prvo svetovno vojno je zaznamovalo zaostrovanje konfliktov med državami: tistimi, ki so že bile uveljavljene v mednarodnem političnem prostoru, in tistimi, ki so se šele oblikovale v samostojne politične entitete. Nasprotja so se kazala na različnih ravneh, tako v neposrednih vojnah kot v tekmovanju pri oboroževanju, pridobivanju kolonij in sklepanju različnih zavezništev. To je vodilo v spopad epskih razsežnosti, in pričakovanja o hitrem koncu vojne je razblinila pozicijska vojna s trpljenjem vojakov na frontah in prebivalstva v zaledju. Pozicijska vojna je prinesla ogromno žrtev, a minimalne ozemeljske spremembe. Spodbudila je propad imperijev, po katerem je nastal nov politični zemljevid Evrope z novimi državami. Pariška mirovna konferenca konfliktnih razmerij med državami ni rešila, kar je ustvarilo pogoje za nov, še bolj nasilen in razsežen konflikt čez dvajset let. Dogajanje se je v veliki meri dotaknilo tudi Slovencev in Madžarov.

PRVA SVETOVNA VOJNA

CILJI

Učenec:

- : spoznava položaj in razmerje sil na prehodu iz 19. v 20. stoletje;
- : raziskuje vzroke in povod za prvo svetovno vojno ter prelomne dogodke v času vojne;
- : na primeru soške fronte raziskuje značilnosti vojskovanja in življenja v času prve svetovne vojne;
SC (3.2.1.2)
- : z vidika trajnostnega razvoja presoja posledice vojaškega delovanja na okolje, gospodarstvo, posameznika in družbo;
SC (2.2.1.2)
- : spoznava vzroke za prekinitev spopadov in konec prve svetovne vojne;
- : raziskuje politično/diplomatsko dogajanje po prvi svetovni vojni s posledicami za zmagovalno in poraženo stran;
- : ob branju literarnih del (spomini, dnevniki) se vživlja v dogajanje prve svetovne vojne in po njej ter jih kritično vrednoti z vidika ločevanja zgodovinskih dejstev od literarne svobode ali osebnih stališč pisca ter večperspektivnih pogledov.
SC (1.1.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opiše položaj evropskih sil na prehodu iz 19. v 20. stoletje in pojasni razmerja med njimi;

na zemljevidu poišče in poimenuje države iz nasprotnih vojaško-političnih taborov;

navede in razloži vzroke za prvo svetovno vojno;

razloži razliko med povodom in vzroki za prvo svetovno vojno;

s pomočjo zemljevida poimenuje glavne fronte prve svetovne vojne in vojskujoče se države;

na primeru soške fronte pojasni značilnosti vojskovanja v prvi svetovni vojni in življenje ljudi na fronti in v zaledju;

opiše vzroke za konec prve svetovne vojne;

razloži ključne značilnosti mirovnih pogodb po prvi svetovni vojni;

s pomočjo zemljevida opiše ozemeljske spremembe v Evropi po koncu prve svetovne vojne;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ fronta in zaledje ◦ propaganda ◦ nacionalizem ◦ krizna žarišča ◦ centralne sile ◦ antanta ◦ pozicijska vojna ◦ emancipacija žensk ◦ mirovna konferenca ◦ Društvo narodov

KAKO SO SVOBODO IN ENAKOST ISKALE ZAPOSTAVLJENE DRUŽBENE SKUPINE

IZBIRNO

OPIS TEME

Razsvetljenske ideje o svobodi in enakopravnosti ter spremenjene gospodarske (industrializacija, urbanizacija, izumi) in družbene (odprava fevdalizma in vzpon meščanstva) okoliščine so v 19. stoletju spodbudile mnoga družbena gibanja, ki so si prizadevala podrejenim družbenim slojem zagotoviti več pravic. Z razvojem industrije se je hitro širil nov sloj prebivalstva, delavstvo, ki ni dolgo pristajalo na zahteve lastnikov kapitala in slabe življenjske razmere; delavci so se organizirali v sindikate in politične stranke, za boljše pogoje so se borili s stavkami, razvijati se začnejo socialistične ideje. V ZDA so boj za človekove pravice, razlike med industrijskimi in agrarnimi državami ter vprašanje suženjstva privedli do državljanske vojne. Vzpon ženskih gibanj za večjo emancipacijo in volilno pravico je sprožal gibanja za enakopravnost spolov, ki so aktualna še danes.

KAKO SO SVOBODO IN ENAKOST ISKALE ZAPOSTAVLJENE DRUŽBENE SKUPINE

CILJI

Učenec:

- : raziskuje okoliščine, ki so v 19. stoletju sprožile zahteve delavcev, sužnjev in žensk za enakopravnost;
- : ugotavlja pridobitve boja za enakopravnost zapostavljenih družbenih skupin v 19. stoletju in jih primerja z današnjim stanjem enakopravnosti žensk in delavcev;
SC (3.3.5.3)
- : razvija zmožnost razumevanja, izražanja in predstavljanja zahtev delavcev, sužnjev in žensk za enakopravnost v različnih besedilnih vrstah.
SC (1.2.1.2 | 1.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

na primeru izbrane družbene skupine opiše in razloži okoliščine, ki so sprožile zahteve po enakopravnosti delavcev, sužnjev in žensk;

navede in pojasni zahteve zapostavljenih družbenih skupin ter opiše načne izražanja njihovih zahtev;

navede pridobitve boja zapostavljenih družbenih skupin za enakopravnost in pojasni, kako se kažejo in odražajo v sodobnem času v različnih delih sveta;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ stari red ◦ parlamentarizem ◦ emancipacija ◦ ameriška državljanska vojna ◦ demokratizacija ◦ otroško delo ◦ sindikat ◦ socializem



KAKO SO IZUMI NOVEGA VEKA SPREMENILI ŽIVLJENJE LJUDI

IZBIRNO

OPIS TEME

Z razvojem kmetijstva in industrijsko revolucijo se je močno spremenilo življenje ljudi. Prebivalstvo je naraščalo, življenjska doba se je daljšala, kmetijski donos je bil večji, zato so se lahko mnogi ljudje zaposlili v drugih gospodarskih panogah. Razvoj naravoslovnih znanosti in potrebe razvijajoče se industrije so skrbeli za nove in nove izume, razmah strojne proizvodnje in velike spremembe v prometu. Ljudje so se s podeželja selili v mesta, ki so se zelo hitro večala, in iz gospodarsko zaostalih držav v razvitejše. Nastajal je nov sloj – delavstvo, spremenil se je človekov urnik, ki je bil vedno manj vezan na naravne cikle in vedno bolj na ritem stroja in dela v tovarni. Druga industrijska revolucija konec 19. stoletja je prinesla izume, ki sta jih poganjali elektrika in nafta.

KAKO SO IZUMI NOVEGA VEKA SPREMENILI ŽIVLJENJE LJUDI

CILJI

Učenec:

○: raziskuje pomembnejše izume in znanstvena odkritja novega veka;

SC (5.1.4.1)

○: izbira raznolika bralna gradiva, bere, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti z vidika verodostojnosti in uporabnosti za zgodovinsko raziskovanje vpliva industrializacije na življenje ljudi;

SC (1.1.4.1)

○: presoja kratkoročne in dolgoročne vplive industrializacije in izumov na življenje ljudi in življenjsko okolje.

SC (2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede izbrane izume in znanstvena odkritja novega veka ter njihove izumitelje;

pojasni in oceni vpliv obravnavanih izumov novega veka ter industrializacije na migracije, naravo in način življenja ljudi;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- znanstvena odkritja in izumi
- druga industrijska revolucija
- proces industrializacije
- elektrifikacija
- motor z notranjim izgorevanjem
- ekonomske migracije
- boj za delavske pravice

MED VOJNO IN MIROM 20. STOLETJA

OBVEZNO

OPIS TEME

Konec prve svetovne vojne je prinesel navidezni in začasni mir. Ena izmed posledic je bil razpad velikih imperijev in nastanek nacionalnih držav. Predvsem v vojni poražene centralne sile, ki so jih bremenile vojne reparacije in ozemeljske izgube, so kmalu radikalizirale svoje politične ideje. V Evropi in drugod po svetu so se v težkih povojnih letih na oblast povzpeli totalitarni režimi, ki so močno vplivali na življenje, zaznamovano s političnim nasiljem, gospodarsko krizo in zahtevami po revidiranju meja. Z napadom na Poljsko se je začela druga svetovna vojna, ki je imela drastične in uničujoče razsežnosti. Povojno obdobje je zaznamovala blokovska delitev sveta. V to dogajanje so bili vključeni tudi Slovenci, ki so večkrat menjali državni okvir, doživljali vojne in totalitarizme.

MED VOJNO IN MIROM 20. STOLETJA

CILJI

Učenec:

- : raziskuje politično in gospodarsko zgodovino ter vsakdanje življenje ljudi v času med obema svetovnima vojnama;
- : analizira vzroke za izbruh druge svetovne vojne, raziskuje glavne značilnosti ter posledice vojne;
- : spoznava različne oblike političnih sistemov in razmere v času hladne vojne;
- SC (3.3.3.2)
- : izbira, poglobljeno analizira in kritično vrednoti raznolike vire za zgodovino 20. stoletja ter razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnosti, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
- SC (1.1.4.1 | 1.2.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- poimenuje imperije/države, ki so po prvi svetovni vojni razpadli in na zemljevidu pokaže nove države;
- navede različne oblike vladavin;

na primerih pojasni razlike med demokratičnimi, avtoritarnimi in totalitarnimi oblikami vladavine;

opiše potek formiranja mej na Slovenskem po prvi svetovni vojni;

opiše politično, gospodarsko in kulturno življenje Madžarov po podpisu Trianonske pogodbe;

pojasni značilnosti političnega razvoja Slovencev od razpada Avstro-Ogrske do začetka druge svetovne vojne;

razloži vpliv gospodarske krize leta 1929 na življenje ljudi;

s pomočjo zemljevida navede in opiše potek druge svetovne vojne;

razloži pojme rasizem, holokavst, genocid, okupacija, upor, kolaboracija;

pojasni kompleksnost dogajanja na slovenskem ozemlju v času okupacije, od osvobodilnega boja, revolucije, protirevolucije, kolaboracije in državljanske vojne;

analizira vlogo Madžarske med drugo svetovno vojno;

utemelji, kdaj se je vojna končala v Evropi, svetu, na Slovenskem in Madžarskem ter kako;

navede posledice druge svetovne vojne;

na zemljevidu predstavi politično karto sveta po koncu druge svetovne vojne;

razloži pojem hladna vojna;

razloži okoliščine vzpostavitve sovjetske oblasti na Madžarskem;

pojasni in primerja gospodarske značilnosti Evrope in sveta v času blokofske delitve;

analizira razmere leta 1956, ki so pripeljale do revolucije, in opiše njene posledice;

našteje krizna žarišča hladne vojne v Evropi in svetu;

opiše razvoj poveljne Slovenije (Jugoslavije);

na primerih razloži proces dekolonizacije;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- fašizem ◦ nacizem ◦ komunizem ◦ totalna vojna ◦ okupacija ◦ uporniško gibanje ◦ kolaboracija
- holokavst ◦ antisemitizem ◦ hladna vojna ◦ krizna žarišča ◦ železna zavesa ◦ zahodni in vzhodni blok
- dekolonizacija ◦ gibanje neuvrščenih ◦ boj za človekove pravice ◦ Slovenci v zamejstvu in po svetu

DRUŽBA BLAGINJE IN KORENINE SODOBNE SVETOVNE POLITIKE

OBVEZNO

OPIS TEME

Konec 80. let 20. stoletja je prinesel konec hladne vojne in razpad blokove ureditve sveta. Ne le v Evropi, tudi v Latinski Ameriki, Afriki in Aziji se je vsaj začasno razširila demokracija, nastale so nove države, med njimi Slovenija, pri čemer je ponekod (Jugoslavija) prišlo do vojaških spopadov. Privlačnost evroatlantskih povezav (EU in NATO) je pripeljala do njihove širitve. Svet je postal bolj povezan, globalizaciji je dajal odločilen pečat politični, gospodarski in kulturni vpliv ZDA. Obenem so v svetu vztrajale velike razlike v razvitosti. Vojne, pomanjkanje in podnebne spremembe so spodbujali migracije in terorizem, pri čemer so se okrepila prizadevanja za trajnostni razvoj.

DRUŽBA BLAGINJE IN KORENINE SODOBNE SVETOVNE POLITIKE

CILJI

Učenec:

- : raziskuje vzroke za razpad vzhodnega bloka in potek oblikovanja novih držav v Evropi;
- : spoznava proces osamosvajanja Slovenije in raziskuje značilnosti življenja v samostojni slovenski državi;
- : analizira vzroke evropskega povezovanja in se seznaja s ključnimi evropskimi in svetovnimi integracijskimi procesi;
- : seznaja se z najpomembnejšimi kriznimi žarišči sodobnega sveta;
- SC (2.3.1.2)
- : s pomočjo raznolikih virov raziskuje, kako lahko kot državljan Republike Slovenije vpliva na odločitve v družbi in državi pri reševanju izzivov in skrbi za dobrobit vseh.
- SC (1.1.4.1 | 1.2.2.2 | 1.2.4.1 | 5.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede glavne vzroke za razpad vzhodnega bloka in pojasni spremenjeno politično podobo Evrope po njem;

opiše proces razpada Jugoslavije;

navede ključne dogodke, ki so pripeljali do samostojne Slovenije in njenega mednarodnega priznanja;

primerja življenje v Sloveniji pred osamosvojitvijo in po njej;

interpretira življenje v vzhodnih evropskih državah pred razpadom vzhodnega bloka in po njem;

opiše potek mirnega prehoda iz sovjetske diktature v demokratično družbo;

opiše nastanek OZN, EU in NATO ter namen delovanja;

navede vzroke za slovensko vključevanje v večje mednarodne integracije, kot so OZN, EU, NATO;

oceni, kako značilnosti sodobnega sveta vplivajo na življenje ljudi v razvitih državah in državah v razvoju;

navede vzroke za nastanek kriznih žarišč in na izbranem primeru opiše krizno žarišče;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- globalizacija ◦ demokratizacija ◦ krizno žarišče ◦ trajnostni razvoj ◦ podnebne spremembe
- potrošništvo ◦ neokolonializem ◦ amerikanizacija ◦ begunska kriza ◦ plebiscit ◦ osamosvojitve Slovenije
- življenjski standard



OD ATOMSKE DO DIGITALNE DOBE

OBVEZNO

OPIS TEME

Pridevnik atomski je imel zaradi uničujočega učinka ob koncu druge svetovne vojne še dolgo časa negativen predznak. V začetku 21. stoletja in času podnebnih sprememb se to spreminja, saj naj bi jedrska energija prispevala k bolj vzdržnemu odnosu do okolja. Napredek je opazen na številnih znanstvenih področjih, ki prispevajo k modernizaciji in razvoju v številnih gospodarskih panogah, prometu, medicini in drugod. Tretja industrijska revolucija je pomenila velike spremembe na informacijskem in tehnološkem področju, ki se nadaljujejo s četrto industrijsko revolucijo. Revolucija v komunikaciji nam danes omogoča, da prek svetovnega spleta lahko komuniciramo kljub veliki geografski oddaljenosti. Svet zato postaja neke vrste globalna vas, a to terja tudi svoj davek, saj dobrine niso enakomerno porazdeljene med vse ljudi. In prav v tem se skrivajo številne pasti in vzroki konfliktov, ki tarejo človeštvo v 21. stoletju.

OD ATOMSKE DO DIGITALNE DOBE

CILJI

Učenec:

○: raziskuje tehnološke dosežke informacijske dobe;

SC (3.2.5.1)

○: raziskuje gospodarske značilnosti sodobnega sveta in posledice družbene neenakosti v svetu;

SC (5.2.5.2)

○: ugotavlja pozitivne in negativne vidike uporabe jedrske energije v sodobnem svetu in kritično vrednoti njen vpliv na okolje;

SC (2.2.1.2 | 2.1.1.1)

○: ozavešča pomen naglega razvoja znanosti, predvsem medicine, za telesno in duševno zdravje in dobrobit ljudi.

SC (3.2.1.1)



STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede glavne dosežke sodobnih znanosti, ki so pomembno vplivale na življenje ljudi;

razloži, kako tehnološki napredek vpliva na posameznika in družbo v različnih delih sveta;

pojasni različne načine uporabe jedrske energije;

opiše razvoj sodobnih komunikacijskih sredstev in našteje učinke na posameznika in družbo;

na primeru razloži pojem globalizacija;

pojasni, kako se v razmerju velikih sil in različnih interesov posameznih delov sveta kaže multipolarnost globalizacije;

navede bistvene posledice tehnološkega in gospodarskega razvoja za družbo in naravno okolje;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

- razvoj medicine ◦ jedrska energija ◦ družbena neenakost ◦ življenjski standard ◦ okoljska problematika
- tretja in četrta industrijska revolucija ◦ digitalna doba

KAKO JE MNOŽIČNA KULTURA OBLIKOVALA ČAS 20. STOLETJA

IZBIRNO

OPIS TEME

Pod pojmom množična kultura razumemo vse oblike ustvarjanja, ki so namenjene široki množici ljudi. Koncept se je uveljavil zlasti v drugi polovici prejšnjega stoletja, ko je prišlo do korenitih sprememb v družbi.

V ožjem smislu je lahko to »popularna kultura«, ki jo zaznamuje širitev vsebin množičnih medijev, prisotnih v človekovemu vsakdanu (radio, tisk, televizija, film, svetovni splet). Množični mediji omogočajo hiter in redni dostop do informacij, ki je v 21. stoletju predvsem s pojavom družbenih omrežij pridobil neverjetne razsežnosti. V širšem smislu pa je pojem vezan na posamezne oblike človekovega izražanja in delovanja, ki se kažejo v nastanku različnih subkultur, ki jih vsakodnevno ustvarjamo.

S širjenjem delavskih pravic, ki se začnejo uveljavljati že v 19. stoletju, predvsem plačanim dopustom in omejitvijo delovnega časa, so dobrine (tako materialne kot nematerialne) postale dostopnejše. Turizem, potovanje kot oblika izrabe prostega časa, je od druge polovice prejšnjega stoletja pridobil na veljavi in je danes ena izmed najhitreje rastočih gospodarskih panog na svetu.

KAKO JE MNOŽIČNA KULTURA OBLIKOVALA ČAS 20. STOLETJA

CILJI

Učenec:

○: raziskuje in spozna različna področja popularne kulture in subkulture 20. stoletja, zbira podatke o njih (npr. moda, glasba), jih obdeli in shrani na strukturiran način na določeno mesto (npr. trdi disk, oblak, USB, spletna učilnica) tako, da jih zna kasneje tudi najti;

SC (1.3.2.1 | 4.1.3.1)

○: analizira pomen turizma in dopustovanja kot pomembnega dela človekove potrebe po počitku, sprostitvi in skrbi za zdravje.

SC (3.2.3.1 | 3.2.4.1 | 5.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

navede različne oblike medijskega ustvarjanja in njihovo zgodovino;

razloži pomen širitve množičnih medijev, informacij in kulture na sodobno družbo;

oceni vpliv popularne kulture na življenje in miselnost ljudi;

pojasni pomen besede dopust;

opiše razvoj turizma v 20. in 21. stoletju;

oceni razvoj turizma svojega okolja in vpliv turizma na okolje, v katerem živi;

spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ množična kultura ◦ množični mediji ◦ subkulture ◦ sodobna družba ◦ sindikalni turizem ◦ množični turizem ◦ elitni turizem ◦ avanturizem



KAKO SO VOJNE OBLIKOVALE 20. IN 21. STOLETJE

IZBIRNO

OPIS TEME

Dvajseto stoletje in dosednji potek enaindvajsetega so zaznamovali številni vojaški spopadi. Posebno žalostna značilnost sodobnih vojn je velik delež civilnih žrtev. Pri večini večjih vojaških spopadov po drugi svetovni vojni gre za državljanske vojne, v okviru regionalnih spopadov pa pogosto medsebojno (na hrbtu drugih) obračunavajo velesile. Poleg obeh svetovnih vojn so v tem obdobju najbolj izpostavljene npr. balkanski vojni (1912–1913), španska državljanska vojna (1936–1939), korejska vojna (1950–1953), osvobodilna vojna v Alžiriji (1954–1962), vietnamska vojna (1964–1975), vojna na območju nekdanje Jugoslavije (po letu 1990), državljanski spopad v Ruandi (1994–1995), dolgotrajna vojna v Kongu (vsaj od leta 1997) in vojna v Ukrajini (od leta 2022). V posameznih delih sveta pa so spopadi stalnica. Ob uničujočih posledicah so sodobne vojne zaradi oboroževalne tekme pospeševale razvoj znanosti in tehnologije (npr. jedrska energija, vesoljska tekma) in navdihnile številne oblike umetniškega ustvarjanja, na drugi strani pa so popolnoma spremenile podobo pokrajine.

KAKO SO VOJNE OBLIKOVALE 20. IN 21. STOLETJE

CILJI

Učenec:

○: raziskuje izbrane vojaške spopade 20. in 21. stoletja, podatke o njih zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB) tako, da jih zna kasneje tudi najti;

SC (4.1.3.1)

○: seznanja se z večplastnim vplivom sodobnih vojn na družbo.

SC (3.3.3.2 | 2.4.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opiše povezavo med sodobnimi vojnami in nekaterimi znanstvenimi in tehnološkimi inovacijami (tank, helikopter, jedrska bomba, dron);

na primerih razloži, kako so sodobne vojne navdihovale številne umetnike;



spoznanja in veščine predstavi na raznolike načine (pisno, ustno, s pomočjo digitalne tehnologije).

TERMINI

◦ orožje za množično uničevanje ◦ državljanska vojna ◦ gverilska vojna ◦ posredniška vojna ◦ osvobodilno gibanje ◦ civilne žrtve ◦ etnično čiščenje

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

ZANIMANJE ZA PRETEKLOST

- » Grafenauer, B. (1980). *Struktura in tehnika zgodovinske vede : uvod v študij zgodovine*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- » Luthar, O. (1997). *Mojstri in muze: Kaj in zakaj je zgodovina?*. Modrijan.
- » Luthar, O., idr. (2016). *Zgodovina historične misli: od Homerja do začetka 21. stoletja*. Založba ZRC, ZRC SAZU.

ZGODOVINSKI ČAS IN PROSTOR

- » Duncan, D. E. (2004). *Koledar: 5000 let naporov, da bi uskladili uro in nebo*. Studia humanitatis.
- » *Zgodovina* (2007). *Zgodovina: Duden leksikon*. Učila International.
- » Flannery, T. (2024). *Prirodoslovna zgodovina Evrope*. Modrijan.

ČLOVEK OD PRAZGODOVINE DO PRVIH CIVILIZACIJ

- » Allan, T. (2009). *Zora civilizacije: prazgodovina – 900 pr. n. št.*. Mladinska knjiga.
- » *Človek* (2007). *Človek: Velika ilustrirana enciklopedija*. Mladinska knjiga.
- » Božič, D., idr. (1999). *Zakladi tisočletij: Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov*.
- » Maver, A. (2018). *Od klinopisa do Teodore: Sprehod skozi zgodovino starega veka*. Društvo Mohorjeva družba.
- » Avdijev, V. I. (1964). *Zgodovina starega Vzhoda*. Državna založba Slovenije.
- » Winer, B. (1968). *Življenje v starem veku*. Mladinska knjiga.
- » *Ep* (1963). *Ep o Gilgamešu*. Mladinska knjiga.
- » Kulturni fokus: *Stari Egipt neme zgodovine in literarne dobe faraonov*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dlfjav>

KAJ SO NAM ZAPUSTILI PRAZGODOVINSKI LJUDJE

- » Turk, I. (2014). *Divje babe I. Paleolitsko najdišče mlajšega pleistocena v Sloveniji* (2. del: Arheologija). Založba ZRC.
- » Velušček, A. (2006). *Resnikov prekop. Najstarejša koliščarska naselbina na Ljubljanskem barju*. Založba ZRC.
- » Bernik, S. (1998). *Umetnost na Slovenskem: od prazgodovine do danes*. Mladinska knjiga.
- » Hreščak, M. (ur.). (2021). *Dragocenosti Narodnega muzeja Slovenije*. Narodni muzej Slovenije.
- » Laharnar, B., Turk, P. (2017). *Železnodobne zgodbe s stičišča svetov*. Narodni muzej Slovenije.
- » Koliščarji. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/xhnbpoz>
(<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/xhnbpoz>)

KAKO SO NASTALA ČUDESA SVETA V ZGODNJIH CIVILIZACIJAH

- » Guy, J. (2006). *Egipčani*. Grlica.
- » Rachle, S. (2015). *Stari Egipt: zlato kraljestvo na Nilu*. Mladinska knjiga.
- » Maver, A. (2018). *Od klinopisa do Teodore: sprehod skozi zgodovino starega veka*. Društvo Mohorjeva družba.

ANTIČNA DRUŽBA IN CIVILIZACIJA

- » Božič, D., idr. (1999). *Zakladi tisočletij: Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov*. Modrijan.
- » Bratož, R. (2010). *Grška zgodovina: Kratek pregled s temeljnimi viri in izbrano literaturo*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
- » Bratož, R. (2014). *Med Italijo in Ilirikom: Slovenski prostor in njegovo sosedstvo v pozni antiki*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
- » Bratož, R. (2007). *Rimska zgodovina 1: Od začetkov do nastopa cesarja Dioklecijana*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
- » Kerrigan, M. (2009). *Stari vek: 900 pr. n št. – 430 n. št.* Mladinska knjiga.
- » Maver, A. (2018). *Od klinopisa do Teodore: Sprehod skozi zgodovino starega veka*. Celjska Mohorjeva družba.
- » Rausch, S. (2011). *Rimska antika*. Narava.
- » Šašel Kos, M. (2020). *V srcu rimskega imperija: zgodovina slovenskega prostora v antiki do vlade Maksimina Tračana*. Zveza zgodovinskih društev Slovenije.

ŽIVLJENJE IN MISELNOST V SREDNJEM VEKU

- » Štih, P., in Peklar, A. (2001). *Srednjeveške plemiške zgodbe*. Mladika.
- » Stopar, I. (2005). *Svet viteštva*. Viharnik.
- » Stopar, I. (2006). *Ostra kopja, bridki meči*. Viharnik.
- » Stopar, I. (2007). *Za grajskimi zidovi*. Viharnik.
- » Knific, T., in Nabergoj, T. (2016). *Srednjeveške zgodbe s stičišča svetov*. Narodni muzej Slovenije.
- » *Srednjeveški utrip Škofje Loke*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/qocf8ci>
- » *Piranska srednjeveška zgodba*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/cfqg470>
- » Neznana poglavja slovenske zgodovine: *Barbara Celjska*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/bozdnsd>

SVET NA PREHODU V ZGODNJI NOVI VEK

- » Gestrin, F. (1986). *Gospodarstvo na Slovenskem in Vojna krajina*. Zgodovinski časopis.
- » Santini, G. (2021). *20 izjemnih raziskovalcev, ki so spremenili svet*. Učila International.
- » Huang, N. (2020). *Raziskovalci – izjemne zgodbe o največjih pustolovcih sveta*. Mladinska knjiga.
- » Las Casas, B. (2021). *Nadvse kratko poročilo o razdejanju Indij*. Družina.
- » Oitzl, G. (2019). *Vpeljava plavžev in vzpon idrijskega rudnika*. Narodni muzej Slovenije.
- » Rajšp, V. (2010). *Reformacija na Slovenskem*. Univerza na Primorskem.
- » Bjelčevič, A (2008). *Reformacija na Slovenskem*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- » *500 let rojstva Adama Bohoriča*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/icplwk8>

KAKO STA ANTIČNA MITOLOGIJA IN FILOZOFIJA OBLIKOVALI POGLED NA ŽIVLJENJE LJUDI

- » Novak, I. (2023). *Bogovi in junaki v grški in rimski mitologiji*. Mladinska knjiga.
- » Petiška, E. (2023). *Stare grške bajke*. Mladinska knjiga.
- » Berens, E. M. (2015). *Miti in legende antične Grčije in Rima: mitološki priročnik*. Stella.
- » Schmidt, J. (2001). *Slovar grške in rimske mitologije*. Mladinska knjiga.
- » Annas, J. (2015). *Antična filozofija: zelo kratek uvod*. Krtina.
- » Plato. (2006). *Zbrana dela*. Društvo Mohorjeva družba.
- » Hadot, P. (2009). *Kaj je antična filozofija?*. Krtina.

- » Laertius, D. (2015). *Življenja in misli znamenitih filozofov*. Beletrina.
- » Reale, G. (2002–2013). *Zgodovina antične filozofije*. Studia humanitatis.

KAKO SO NARAVNE NESREČE, PREHRANA IN EPIDEMIJE VPLIVALE NA ŽIVLJENJE LJUDI OD ANTIKE DO KONCA SREDNJEGA VEKA

- » Zupanič Slavec, Z., Slavec, K. (2013). *Zdravstvo proti nalezljivim boleznim skozi čas. Medicinski razgledi*, zv. 52, 271–280.
- » Dežman, A., Zupančič Slavec, Z., Keber, K. (2020). *Kužne bolezni na Slovenskem*. [Elektronski vir]. Radiotelevizija Slovenija. <https://4d.rtvsl.si/arhiv/tednik/174679237>
- » *Velike bolezni*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/vy4a3ky>
- » *Tresla se je zemlja*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/zvxn1ca>

NEMIRNA 16. IN 17. STOLETJE

- » Mlinarič, J. (1994). *Vizitacije sekovskih škofov Martina Brennerja in Jakoba Eberleina na slovenskem Štajerskem*. Mohorjeva družba.
- » Benedikt, M. (2016). *Kršćanstvo na Slovenskem v luči virov*. Mohorjeva družba.
- » Simoniti, V. (1990). *Turki so v deželi že: turški vpadi na slovensko ozemlje v 15. in 16. stoletju*. Mohorjeva družba.
- » *Turški vpadi – nekoč strah in trepet ljudi, sledi vidne še danes*. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/6gyru4b>

ČAS REVOLUCIJ IN RAZVOJ MODERNE DRUŽBE

- » Preinfalk, M., Golec, B. (ur.). (2018). *Marija Terezija: med razsvetljskimi reformami in zgodovinskim spominom*. Založba ZRC.
- » Štuhec, M. (2020). *Knjiga, znanje, razum: od protestantizma do razsvetljenstva (1500–1800)*. Muzej in galerije mesta Ljubljane.
- » Hobsbawm, E. J. (2010). *Čas revolucij: Evropa 1789–1848*. Sophia.
- » Kos, J. (1986). *Razsvetljenstvo*. Državna založba Slovenije.
- » Furet, F. (1989). *Misliti francosko revolucijo*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- » *Leto 1848 in Slovenci*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/6c3tpcd>
- » *lirske province*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/eerlo0f>
- » *Ljubljanski kongres 1821*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/m10t5h4>
- » *Janez Bleiweis*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/uhf2yds>

- » *Marija Terezija in Slovenci*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/zo67981>
- » *Oživiljeni Vodnik*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jvhez2s>
- » *Čas je za reforme*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/i8eta7u>
- » *Poslanci so zavrteli raglje*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/u54qjdu>
- » *Od kdaj smo Slovenci*. Youtube. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lc4rcmr>

PRVA SVETOVNA VOJNA

- » Svolfšak, P., Antoličič, G. (2018). *Leta strahote: Slovenci in prva svetovna vojna*. Cankarjeva založba.
- » Grant, R. G. (2014). *Prva svetovna vojna: Veliki ilustrirani vodnik*. Mladinska knjiga.
- » Štepec, M., idr. (2010). *Slovenci + prva svetovna vojna 1914–1918*. Muzej novejšje zgodovine.
- » Grdina, I. (2009). *Svetovna vojna ob Soči. 1, Evropski zaplet*. Študentska založba.
- » Simčič, M. (2014). *Preden listje odpade, bomo doma: Slovenci v prvi svetovni vojni (1914–1918)*. Buča.
- » Sajovic, B. (2004). *Polom velike strategije*. Karantanija.
- » Požehnik, M. (2010). *Drobtinice iz preteklosti. Prva svetovna vojna: 1914–1918*. Samozaložba.
- » Podpečnik, J. (2014). *Fronte se začenjajo prebujati: Rudolf Cvetko in prva svetovna vojna*. Narodni muzej Slovenije.
- » *Slovenci in prva svetovna vojna*. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lju85aj>
- » *Svetovna vojna 1914–1918*. <https://www.rtvlo.si/prva-svetovna-vojna>

KAKO SO SVOBODO IN ENAKOST ISKALE ZAPOSTAVLJENE DRUŽBENE SKUPINE

- » Seidler, R. (1998). *Socialna zgodovina družine*. Studia humanitatis.
- » Repovž, G. (2023). *Sužnji*. Mladina.
- » Selišnik, I. (2008). *Prihod žensk na oder slovenske politike*. Sophia.
- » Tašner, V. (2020). *Nepozabne ženske, ki so premikale meje našega sveta*. Zbornik. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/2tv8zjw>
- » Spletna stran Aleksandrinke. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kdjecb9>
- » *Aleksandrinke so prišle domov*. <https://www.youtube.com/watch?v=nk8ZITsldMs>

KAKO SO IZUMI NOVEGA VEKA SPREMENILI ŽIVLJENJE LJUDI

- » Murphy, G. (2011). *Izumi*. Mladinska knjiga.
- » Poppelman, C. (2011). *Največji izumitelji: najslavnejši izumi v človeški zgodovini*. Tehniška založba Slovenije.
- » Graham, I. (2009). *Iznajdbe in izumi: [zamisli, ki so spremenile svet]*. Dom. Tehniška založba Slovenije.

MED VOJNO IN MIROM 20. STOLETJA

- » Holmes, R. (2015). *2. svetovna vojna. Veliki ilustrirani vodnik*. Mladinska knjiga.
- » Podberšič, R., Batič, M. (ur.). (2021). *Leto 1941 na Slovenskem: vojna in okupacija*. Študijski center za narodno spravo.
- » Nečak, D. (1999). *Hladna vojna*. Modrijan.
- » Pirjevec, J. (2020). *Partizani*. Cankarjeva založba.
- » Pirjevec, J., Bajc, G., Klabjan, B. (2005). *Vojna in mir na Primorskem: od kapitulacije Italije leta 1943 do Londonskega memoranduma leta 1954*. Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales : Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- » Čepič, Z., idr. (2005). *Slovenska novejša zgodovina : od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije: 1848–1992*. Mladinska knjiga, Inštitut za novejšo zgodovino.
- » Okupacijske meje v Sloveniji 1941–1945 (2020). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- » *Boj za severno mejo*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/xf7idqd>
- » *Sto let od koroškega plebiscita*. Arhiv MMC RTV SLO. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/tcs6b9k>
- » *Slovenci v drugi svetovni vojni*. Youtube. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/v80qn43>

DRUŽBA BLAGINJE IN KORENINE SODOBNE SVETOVNE POLITIKE

- » Judt, T. (2007). *Povojna Evropa*. Mladinska knjiga.
- » Hobsbawm, E. (2017). *Čas skrajnosti: Svetovna zgodovina 1914–1991*. Sophia.
- » Davies, N. (2013). *Zgodovina Evrope 2*. Modrijan.
- » Garton Ash, T. (1999). *Čarobna svetilka*. Študentska založba.
- » Meier, V. (1996). *Zakaj je razpadla Jugoslavija?* Znanstveno in publicistično središče.
- » Pesek, R. (2007). *Slovenska osamosvojitve*. Nova revija.

- » Brodnik, V., idr. (2021). *Zbrali smo pogum, stopili smo skupaj*. Mladinska knjiga.
- » Valič Zver, A. (ur.). (2022). *Zmagoslavno leto: Osamosvojitvena zgodba naše države Slovenije*. Družina.
- » Repe, B., Kerec, D. (2019). *Slovenija, moja dežela: Družbena revolucija v osemdesetih letih*. Cankarjeva založba.
- » *Zbrali smo pogum*. Zbrali smo pogum (<http://www.zbralismopogum.si/>)
- » *Slovenski plebiscit*. Slovenski plebiscit (<https://365.rtvlo.si/arhiv/dosje/153881199>)
- » *Pred 30 leti padel Berlinski zid*. Pred 30 leti padel Berlinski zid (<https://365.rtvlo.si/arhiv/odmevi/174650069>)

OD ATOMSKE DO DIGITALNE DOBE

- » Strnad, J. (1988). *Iz take so snovi kot sanje: Od atomov do kvarkov*. Mladinska knjiga.
- » Pince, H. in R. (2007). *Zgodovina znanosti in tehnike*. Tehniška založba Slovenije.
- » Mahlke, S. (ur.). (2022). *Atlas der Globalisierung: Ungleiche Welt*. Le Monde diplomatique.
- » *Mineva 30 let od nesreče v Černobilu*. Mineva 30 let od nesreče v Černobilu (<https://365.rtvlo.si/arhiv/odmevi/174402286>)

KAKO JE MNOŽIČNA KULTURA OBLIKOVALA ČAS 20. STOLETJA

- » *Mediji, popularna kultura in subkulture*. (2022). Kulturni center, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.
- » Stanković, P. (2018). *Politike popa: uvod v kulturne študije*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- » *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*. (2004). Študentska založba.
- » Kavrečič, P. (2017). *Turizem v Avstrijskem Primorju : zdravilišča, kopališča in kraške jame (1819–1914)*. Univerza na Primorskem.

KAKO SO VOJNE OBLIKOVALE 20. IN 21. STOLETJE

- » Čuček, J., idr. (1981). *Stoletje svetovnih vojn*. Cankarjeva založba.
- » Pirjevec, J. (2003). *Jugoslovanske vojne: 1991–2001*. Cankarjeva založba.
- » Keegan, J. (2005). *Zgodovina vojskovanja*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- » Lamprecht, M. (2023). *Kratka zgodovina vojne v Ukrajini: Leto zamujenih priložnosti*. Didakta.

ZGODOVINA MADŽARSKE

- » Bucsay, M. (1985). *A protestantizmus története Magyarországon 1521-1945*. Gondolat.

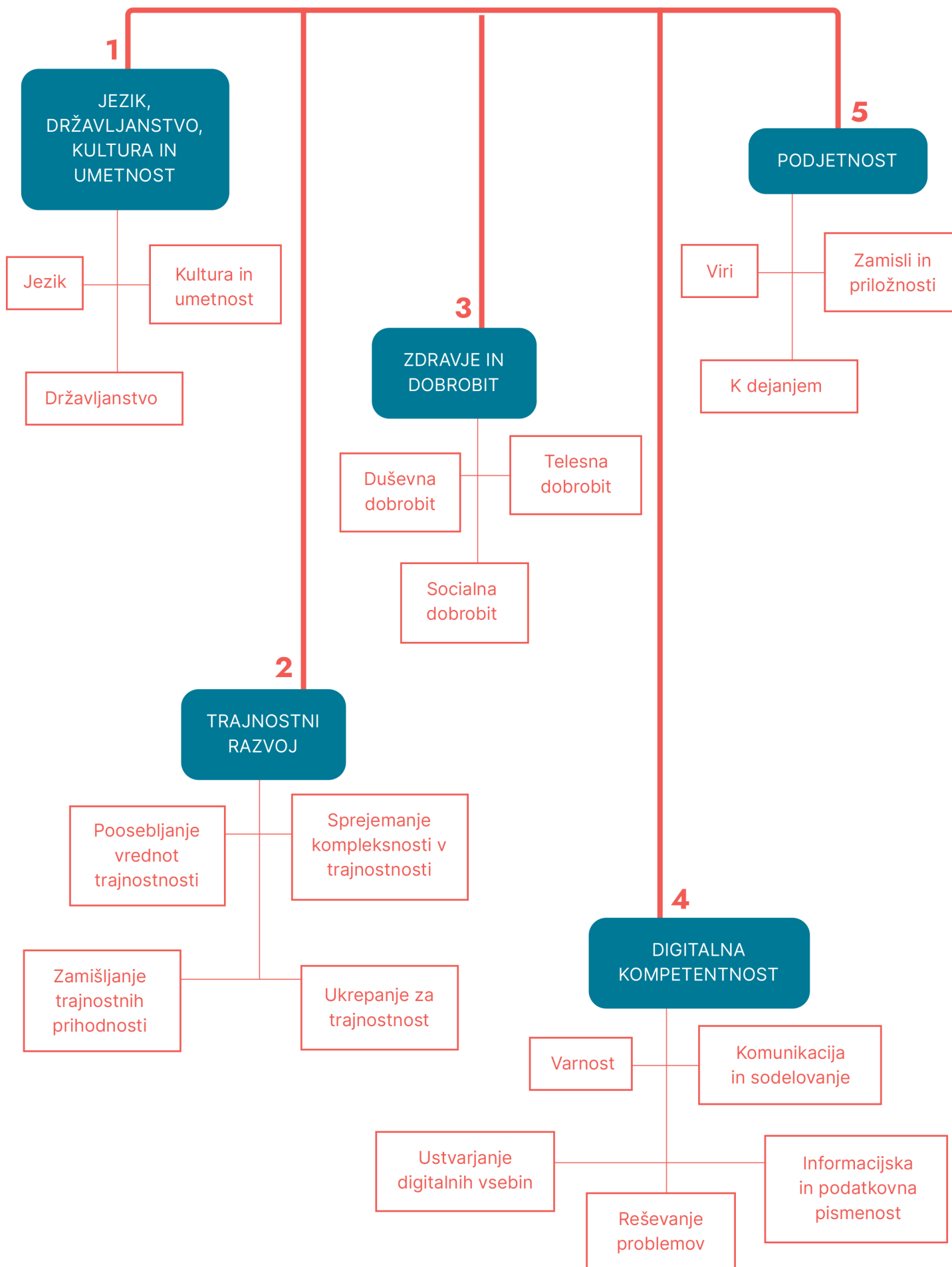
- » Hollós H. (2010). *Mátyás király élete és kora*. Gulliver.
- » Kiss D. (1990). *Így élt Mátyás király*. Móra.
- » Kristó Gy. (2001). *Szent István király*. Vince.
- » Szakolczai A. (2010). *Az 1956-os forradalom és szabadságharc*. Kossuth.



PRILOGE



KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV



1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3 /// ZDRAVJE IN DOBROBIT



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.



5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepoznavava avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.